

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania M. W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu
o ustalenie podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 maja 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 8 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 314/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. odstępuje od obciążania skarżącej zwrotem kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz organu rentowego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie w sprawie z odwołania M. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu w przedmiocie ustalenia podstawy wymiaru składek, oddalił apelację odwołującą się od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 20 grudnia 2019 r., którym oddalono odwołanie.

Odwołująca się wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, przez uwzględnienie

odwołania i ustalenie, że podstawy wymiaru składek M. W. na obowiązkowe ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, wypadkowe z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 4/2015 do 6/2015 określa się w kwocie 9.897,50 zł oraz o zasądzenie od organu na rzecz M. W. zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za postępowanie przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcia co do kosztów postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego:

1) art. 18 ust. 8 w zw. z art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.1230 ze zm. dalej: ustawa systemowa), przez błędną wykładnię, polegającą na ustaleniu, że organ ubezpieczeniowy ma prawo podważyć zadeklarowaną przez przedsiębiorcę podstawę wymiaru składek i samodzielnie ustalić jej wysokość oraz ustalenie, że w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą obowiązek opłacania składek i ich wysokość są powiązane z faktycznie uprzednio uzyskanym przychodem, w przypadku gdy wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność pozarolniczą w przedziale od 60% do 250% przeciętnego wynagrodzenia zależy wyłącznie od deklaracji płatnika składek, nie mając żadnego odniesienia do osiąganego dochodu;

2) art. 68 ust. 1 pkt b, c i d oraz art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy systemowej, przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że organ ubezpieczeniowy ma prawo podważyć zadeklarowaną przez przedsiębiorcę podstawę wymiaru składek i samodzielnie ustalić jej wysokość, podczas gdy wymienione przepisy dają podstawę ustalenia innej podstawy wymiaru składek, ale wynikającej z umowy o pracę i dotyczą sytuacji osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę nie zaś osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą;

3) art. 2a ust. 2 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię polegającą na ustaleniu, że krótkoterminowe opłacanie składek w wyższej wysokości przed okresem skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego sprzeczne jest z zasadą solidaryzmu społecznego oraz przejrzystego, transparentnego i

sprawiedliwego ustalania wysokości świadczeń przysługujących z funduszu ubezpieczeń społecznych będących pochodną opłacanych składek w sytuacji, gdy z naruszonego przepisu wynika niedopuszczalność różnicowania sytuacji ubezpieczonych z uwagi na negatywne kryteria takie jak płeć, rasa, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny a ponadto w sytuacji, gdy na naruszenie zasady wynikającej ze wskazanego przepisu może się powołać ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania, a nie organ ubezpieczeń społecznych lub sąd;

4) art. 5 k.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 83 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c., przez ich błędne zastosowanie i stwierdzenie, że organ ubezpieczeniowy może dokonywać korekty treści stosunku z zakresu ubezpieczenia społecznego za pomocą instrumentów prawa cywilnego również w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w sytuacji, gdy w prawie ubezpieczeń społecznych brak klauzul generalnych, tj. zwrotów ustawowych, pozwalających na indywidualne potraktowanie każdego przypadku ze względu na np. zasady współżycia społecznego a co za tym idzie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest dopuszczalna wykładnia przepisów prawa ubezpieczeń społecznych z punktu widzenia przewidzianej we wskazanych przepisach klauzuli generalnej, tj. zasad współżycia społecznego z uwagi na to, że są to przepisy prawa publicznego cechujące się niezbędnym rygoryzmem.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że wnosi o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów i ewentualnie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Skarżąca podniosła, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 18 ust. 8, art. 20 ust. 3 oraz art. 2a ustawy systemowej, przez ustalenie czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie kwestionując tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej ma uprawnienie do weryfikacji zgłoszonej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy mieści się ona w granicach określonych w ustawie o

systemie ubezpieczeń społecznych. Powołała się również ewentualnie na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z uwagi na naruszenie przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 8 w zw. z art. 20 ust. 3 w zw. z art. 2a ustawy systemowej a także art. 5 k.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 83 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. i uznanie że organ ubezpieczeniowy ma prawo podważyć zadeklarowaną przez przedsiębiorcę podstawę wymiaru składek i samodzielnie ustalić jej wysokość, ustalenie, że w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą obowiązek opłacania składek i ich wysokość są powiązane z faktycznie uprzednio uzyskanym przychodem oraz że organ ubezpieczeniowy może dokonywać korekty treści stosunku z zakresu ubezpieczenia społecznego za pomocą instrumentów prawa cywilnego, podczas gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ma uprawnienia do zmiany zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach wyznaczonych ustawą systemową.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba

rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Konieczne jest wykazanie przez skarżącego, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Powołanie się w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania przez autora skargi, że na podstawie tych samych przepisów prawnych w różnych sprawach tego samego rodzaju podejmowane są rozbieżne rozstrzygnięcia sądowe, które nie znajdują przekonującego uzasadnienia w różnicach wynikających z ustaleń sądu dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych w tych sprawach. Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a nadto przedstawienie przez skarżącego własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2003 r., I PZ 124/02, LEX nr 1130960; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Przesłanka ta wymaga więc wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze wskazaniem na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 Nr 12, poz. 151; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się też sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać

kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC z 2006 r. nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171).

W sprawie chybiona jest teza o potrzebie wykładni przepisów, czy też ewentualnie podnoszonej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Nie ma mowy o rozbieżności w orzecznictwie wtedy, gdy wprowadzie w pewnej fazie stosowania jakiegoś przepisu przez sądy, a zwłaszcza przez Sąd Najwyższy, doszło do rozchwiania wykładni albo wyraźnych różnic jurysdykcyjnych poświadczonych odmiennymi rozstrzygnięciami, jednak następnie - po wyjaśnieniu występujących kontrowersji i uzgodnieniu stanowisk - ugruntowany został pogląd, który uzyskał przewagę i ukształtował wykładnię oraz oparte na niej orzecznictwo. Innymi słowy, powoływanie się na rozbieżność w orzecznictwie sądów jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie może dotyczyć rozbieżności, która została już usunięta przez ukształtowanie się wyraźnej, umocnionej i stabilnej linii orzeczniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2021 r., III USK 218/21, LEX nr 3273379; z dnia 21 września 2023 r., I CSK 2353/23, LEX nr 3610299; z dnia 16 stycznia 2024 r., III USK 398/22, LEX nr 3656860).

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżąca przedstawiła wprowadzie liczne, rozbieżne orzeczenia sądów powszechnych w przedmiocie prawa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jak również stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w

uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r. (sygn. akt II UZP 1/10). Zgodnie z tą uchwałą Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Z drugiej strony należy wskazać późniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego np. wyrok z dnia 17 października 2018 r., w którym Sąd Najwyższy orzekł, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma prawo do kontroli samego tytułu i w konsekwencji również podstawy składek w sytuacji początkowego zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nieuzasadnionej dysproporcji przychodu i zgłaszanej podstawy składek - art. 83 ust. 1 ustawy systemowej. Może zakwestionować sam tytuł albo samą podstawę wymiaru składek. Podstawa wymiaru składek osoby rozpoczynającej działalność gospodarczą może być weryfikowana przez organ rentowy (sygn. akt II UK 302/17, LEX nr 2583085).

W realiach niniejszej sprawy problem zasadza się na początkowym okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przez ubezpieczoną oraz wysokości zadeklarowanej podstawy wymiaru składek, która nie ma powiązania z wysokością osiągniętych dochodów. Należy wskazać, że sygnalizowane w tym zakresie wątpliwości interpretacyjne, które powstawały w orzecznictwie sądów na tle wykładni przepisów w ostatnich latach i podniesione przez skarżącą zostały dostrzeżone i już wyjaśnione przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r. (sygn. akt III UZP 3/23, OSNP 2024 nr 5, poz. 51), której Sąd Najwyższy postanowił nadać moc zasady prawnej. Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że organ rentowy w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności przez ubezpieczonego, nie negując tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest uprawniony do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 w związku z art. 2a ustawy systemowej). Wobec

powyższego odpadają przesłanki przedsądu wskazane w skardze kasacyjnej przez skarżącą.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o kosztach orzekając na podstawie art. 102 k.p.c.

[SOP]

[ms]